

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-75-36>

УДК 004.738.5:331.5(477)

ІНКЛЮЗИВНИЙ РОЗВИТОК ІТ-СФЕРИ В УКРАЇНІ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ЗАЛУЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ ГРУП ДО ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

INCLUSIVE DEVELOPMENT OF THE IT SECTOR IN UKRAINE AS AN OPPORTUNITY TO ENGAGE SOCIALLY VULNERABLE GROUPS IN THE DIGITAL ECONOMY

Цимбалюк Ірина Олександрівнадоктор економічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0506-2262>**Хомюк Наталія Леонідівна**доктор економічних наук,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3277-8840>**Цимбалюк Сергій Миколайович**кандидат економічних наук,
Волинський інститут МАУП імені В'ячеслава Липинського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9911-6593>**Tsymbaliuk Iryna, Khomiuk Nataliia**

Lesia Ukrainka Volyn National University

Tsymbaliuk SerhiiVolyn Institute of Interregional Academy of Personnel Management
named after Vyacheslav Lypynsky

У статті проаналізовано трансформацію ІТ-підприємництва в Україні в умовах цифровізації та соціально-економічної нестабільності. На основі статистичних даних охарактеризовано динаміку самозайнятості у сфері інформаційних технологій, зокрема зміну кількості ІТ-ФОПів у 2016–2025 рр., рівень заробітної плати та обсяги реалізованих послуг. Особливу увагу приділено потенціалу ІТ-сфери як середовища для залучення до економічної активності соціально вразливих груп: жінок, ветеранів, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб. Розглянуто концепцію інклюзивного розвитку як стратегічний напрям забезпечення соціальної згуртованості, децентралізації та розширення цифрової участі населення. Обґрунтовано напрями подальших досліджень щодо індикаторів інклюзивності та ефективності державних ініціатив у сфері цифрової економіки.

Ключові слова: ІТ-сфера, ІТ-підприємництво, інклюзивний розвиток, ІТ-індустрія, цифрова економіка, соціально вразливі групи, зайнятість, ветерани, диджиталізація, ринок праці.

The article analyzes the transformation of IT entrepreneurship in Ukraine, considering the inclusive approach to employment in the context of economic digitalization and prolonged socio-economic tension caused by the war. The relevance of the topic stems from the need to adapt economic policy to new realities, where not only economic growth but also social justice becomes essential for national stability. The openness of the digital sector to new participants, particularly from socially vulnerable groups, is considered a crucial condition for inclusive development and labor market resilience. The purpose of the study is to identify the main trends in the transformation of Ukraine's IT sector, assess its potential to engage women, veterans, internally displaced persons, people with disabilities, and residents of small communities in the digital economy, and determine the barriers that hinder this process. The methodology is based on comparative analysis of dynamic quantitative indicators, identification of structural changes in employment, and interpretation of statistical patterns through the lens of inclusiveness and social participation. Elements of descriptive statistics, dynamic comparison, causal analysis, and logical systematization

of influencing factors are applied. The study outlines the key directions of IT sector transformation: pre-2021 growth driven by self-employment models; a gradual decline in the number of individual IT entrepreneurs after 2022; a shift toward flexible forms of employment; and the continued economic attractiveness of the sector. It is shown that despite the impact of war-related disruptions, the industry retains strong integration potential, particularly due to its capacity to adapt to remote work, incorporate new participants through online education, and interact with institutional mechanisms supporting self-employment. The practical value of the article lies in its applicability for improving public policy in the field of inclusive employment, developing educational programs for the digital integration of vulnerable groups, and designing effective tools for regional development based on IT industry resources. The findings may also be useful for the business community interested in expanding access to human capital and reducing entry barriers to the digital economy.

Keywords: IT-sector, IT-entrepreneurship, inclusive development, IT-industry, digital economy, socially vulnerable groups, employment, veterans, digitalization, labor market.

Постановка проблеми. Розвиток інформаційних технологій суттєво трансформує сучасну економіку, змінюючи структуру ринку праці, формати зайнятості та моделі господарювання. Цифрова економіка базується на використанні даних, інфраструктури та знань, сприяє дистанційній праці, самозайнятості та глобальній інтеграції. В Україні ІТ-сектор відіграє ключову роль у впровадженні інновацій, створенні доданої вартості й міжнародній цифровій участі.

Впродовж останнього десятиліття модель самозайнятості (ІТ-ФОПи) домінувала в ІТ-підприємництві. Проте останні роки засвідчили зменшення активних ФОПів, з переорієнтацією частини працівників на інші формати співпраці, зростання ролі віддаленої роботи у транснаціональних командах. Водночас зростає значення залучення до ІТ-сфери соціально вразливих груп – жінок, осіб з інвалідністю, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб.

Це зумовлює потребу дослідження інклюзивності ІТ-галузі в контексті соціально-економічної відбудови країни. Важливо оцінити бар'єри й можливості для доступу вразливих категорій до цифрової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті трансформації глобальної та національної економіки ІТ-індустрія України набуває стратегічного значення як драйвер інновацій, зайнятості та експорту. У своїх дослідженнях Тимошенко Н. Ю., Ронський Б. Ю., Лісік О. А., Моряк Т. П., Магдисюк С. В., Портна О. В. [1–3] висвітлюють еволюцію галузі в умовах війни, її експортну орієнтацію, розвиток стартапів, MilTech, а також стійкість критичної ІТ-інфраструктури. Автори доводять здатність галузі адаптуватися до кризових умов і залишатися джерелом бюджетних надходжень та цифрової модернізації країни.

Питання людського капіталу та кадрового забезпечення ІТ-сфери розглядають у пра-

цях Грін О. В., Петик М. І., Фецяк С. Б., Захарова О. В., Настенко О. Р. [4–5]. Вони акцентують на невідповідності освітньої системи вимогам ринку, важливості дуальної освіти та стратегічного партнерства освіти і бізнесу. Обґрунтовується потреба залучення фахівців з інших галузей та гнучких форматів навчання для подолання кадрового.

Значний масив літератури присвячено фінансово-правовим умовам розвитку ІТ-галузі. Грін О. В., Петик М. І., Фецяк С. Б. аналізують трансформацію податкової політики: завершення дії ПДВ-пільг, запровадження Дія. Сіті, можливості податкової оптимізації для ІТ-компаній. Автори наголошують на необхідності адаптації фіскального середовища до міжнародних практик цифрового бізнесу [5].

Таким чином, аналіз сучасних наукових публікацій засвідчує високий ступінь дослідженості загальних тенденцій розвитку ІТ-галузі, її економічної ролі та адаптивного потенціалу в умовах кризи. Водночас науковий інтерес до інклюзивного виміру цифрової трансформації лише починає формуватися як окремий напрям. Це зумовлює потребу у цілеспрямованому дослідженні ІТ-підприємництва крізь призму соціальної залученості, зокрема можливостей та обмежень для участі в цифровій економіці представників соціально вразливих груп. Виявлення таких тенденцій є важливим як для обґрунтування державної політики інклюзії, так і для формування стратегії сталого розвитку цифрового сектору України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри зростаючу увагу науковців до розвитку ІТ-сфери в Україні, окремі складові інклюзивного підходу залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, потребують подальшого аналізу регіональні особливості цифрової інклюзії в умовах децентралізації та воєнної трансформації економіки; зміни у форматах зайнятості в ІТ-секторі, зокрема перехід від моделі

самозайнятості до гіг-контрактів і штатної зайнятості у транснаціональних компаніях; механізми подолання бар'єрів для доступу до ІТ-галузі представників соціально вразливих груп, таких як ветерани, внутрішньо переміщені особи, люди з інвалідністю, жінки та мешканці малих громад; ефективність державних програм підтримки, спрямованих на цифрову адаптацію і працевлаштування; а також інструменти адаптивної ІТ-освіти, які могли б стати основою для перекваліфікації та залучення нових учасників до цифрової економіки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження тенденцій розвитку ІТ-підприємництва в Україні через аналіз динаміки самозайнятості, змін у структурі зайнятості, бар'єрів і можливостей для розширення інклюзивного доступу до ІТ-сфери, з урахуванням соціально вразливих груп населення в умовах цифровізації та воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформаційні технології сьогодні визначають вектор економічного розвитку країн, трансформуючи структуру ринку праці, модель виробництва, споживання, освіти та соціальної взаємодії. В Україні ІТ-сектор виступає джерелом інновацій, розвитку високотехнологічного підприємництва, інтеграції у глобальні ринки та залишається одним із небагатьох секторів, що демонструє зростання навіть в умовах криз. Його внесок у експорт, податкові надходження та створення висококваліфікованої зайнятості свідчить про стратегічну важливість для національної економіки.

Водночас дедалі більше досліджень засвідчують важливість розгляду ІТ-сектору не лише крізь призму економічної ефективності, а і як інструменту інклюзивного розвитку. Науковці, зокрема Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Хомюк Н. Л., Войчук М. В., Савчук А. Ю., Коломечюк В. В., Цимбалюк С. М. [6; 7; 14; 15], підкреслюють, що цифрові технології можуть забезпечувати рівний доступ до участі в економічному житті незалежно від статі, місця проживання чи соціального статусу. ІТ-сфера розглядається як механізм зниження соціальної нерівності, розширення форматів зайнятості для вразливих груп, а також як каталізатор зростання людського потенціалу у регіонах. Особливої актуальності ці підходи набувають у післявоєнний період, коли цифрова економіка здатна відігравати стабілізуючу роль у процесах соціально-економічної адаптації.

Динаміка розвитку ІТ-галузі підтверджується також зростанням обсягів реалізованих послуг. Якщо у 2010 р. сукупний обсяг послуг суб'єктів ІТ-індустрії становив 12,7 млрд грн, то вже у 2021 р. він зріс майже в 30 разів – до 379,9 млрд грн [8]. Основний обсяг послуг формували напрями комп'ютерного програмування, консультування та розробки програмного забезпечення, що свідчить про домінування високотехнологічних та експортоорієнтованих сегментів.

Паралельно з цим зростала й частка ІТ-сектору в загальній структурі реалізованих послуг – з 0,34% у 2010 р. до 2,49% у 2021 р. підтверджуючи активне розширення внутрішнього ринку цифрових рішень і зростання експортного потенціалу галузі, що має стратегічне значення для забезпечення стабільної зайнятості в умовах економічної невизначеності.

Наведені дані дають змогу простежити масштабну експансію ІТ-галузі в Україні у 2010–2021 рр. та подальше скорочення її обсягів унаслідок повномасштабної війни (рис. 1).

Втім, починаючи з 2022 р., показники різко знизилися. В умовах повномасштабної війни та релокації частини підприємств за кордон обсяг реалізованих послуг ІТ-сектору скоротився більш ніж удвічі – з 379,9 млрд грн. у 2021 р. до 181,2 млрд грн у 2022 р. У 2023 р. спостерігалось подальше зниження до рівня 130 млрд грн (за прогностичними оцінками), що супроводжувалося й зменшенням частки ІТ-сектору у структурі економіки до 0,93 %.

ІТ-сектор України зберігає значний потенціал для розвитку завдяки гнучкості трудових форматів, високій концентрації інтелектуального капіталу та здатності до залучення нових груп населення до економічної активності. Одним із інструментів такого залучення протягом останнього десятиліття виступала модель самозайнятості – фізичні особи-підприємці, що забезпечували швидке реагування на зміну ринкових умов і формували основу малого ІТ-підприємництва. Навіть в умовах воєнного стану ця форма організації праці залишається гнучким і адаптивним механізмом економічної участі.

Впродовж 2016–2023 рр. розвиток ІТ-сфери супроводжувався стрімким зростанням кількості фізичних осіб-підприємців. Самозайнятість надавала можливість широкому колу фахівців долучатися до цифрової економіки, працювати на гнучких умовах, зокрема дистанційно та в міжнародних проєктах. Водно-

Рис. 1. Динаміка зміни обсягу реалізованих послуг суб'єктами господарювання ІТ індустрії

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [8]

час дані за 2024–2025 рр. свідчать про зниження цього показника, що може вказувати на початок зміни моделі зайнятості в ІТ-секторі.

Щодо кількості зареєстрованих підприємств у ІТ сфері, то станом на 24 лютого 2025 р. в Україні налічувалося 262093 активних ІТ-ФОПів, зареєстрованих за кодами діяльності у сфері інформаційних технологій (за даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців). Уперше за останнє десятиліття (з 2015 р.) зафіксовано зменшення їх кількості: протягом 2024–2025 рр. кількість активних ІТ-ФОПів скоротилася на 13 186 осіб, що становить близько 5 % падіння. Основною причиною стало рекордне закриття ФОПів – за рік ліквідовано 39 892 реєстрації, що майже утричі більше, ніж у попередній період. Водночас реєстрація нових ІТ-ФОПів також залишалась на високому рівні – за рік відкрито 26706 нових підприємств, що перевищує показник попереднього року (табл. 1).

У 2024 р. темп приросту різко впав до 1,32 %, що є індикатором структурних змін в моделі працевлаштування. А в 2025 р. кількість ІТ-ФОПів вперше зафіксувала негативну динаміку – зменшення на 4,79 % (–13 186 осіб), що свідчить про перехід ІТ-індустрії на більш складні форми організації праці та збільшення частки фахівців, що працюють за іншими моделями оформлення (гіг-контракти, штатні позиції в іноземних підприємствах тощо).

Таким чином, динаміка ІТ-ФОПів у 2016–2025 рр. відображає трансформацію ринку праці в ІТ-сфері України – від стрімкого зростання на основі самозайнятості до поступового переходу до більш диверсифікованих і формалізованих форматів трудових відносин.

На тлі зменшення кількості самозайнятих у галузі та змін у структурі зайнятості зберігається стійкий попит на фахівців ІТ-сектора, що відображається насамперед у рівні оплати праці. Високий рівень винагороди свідчить про збереження конкурентоспроможності

Таблиця 1

Загальна кількість ІТ-ФОПів в Україні у 2016–2025 рр.

Рік	Кількість ІТ-ФОПів	Темп приросту до попереднього року	
		ФОПів	%
2016	89475	-	-
2017	102046	12571	14,05
2018	122964	20918	20,50
2019	150639	27675	22,51
2020	183437	32798	21,77
2021	212578	29141	15,89
2022	239906	27328	12,86
2023	271699	31793	13,25
2024	275279	3580	1,32
2025	262093	-13186	-4,79

Джерело: сформовано авторами за даними DOU та аналітичного сервісу YouControl.Market: [9; 10]

галузі, затребуваність висококваліфікованого персоналу та відносну стійкість ІТ-індустрії до криз. Упродовж 2016–2024 рр. середньомісячна заробітна плата у сфері інформаційних технологій стабільно залишалася однією з найвищих серед усіх секторів економіки. Якщо у 2016 р. вона перевищувала середню по економіці на 84 %, то у 2024 р. – вже у 2,4 раза, що свідчить про зростаючий розрив між ІТ-сектором і рештою економіки за рівнем доходів (табл. 2).

Попри трансформації у форматах зайнятості та структурні виклики, ІТ-галузь зберігає високий рівень економічної привабливості, що створює потенціал для розширення участі нових соціальних груп у цифровій економіці.

У сучасному науковому дискурсі все більшої актуальності набуває інтерпретація роз-

витку ІТ-індустрії крізь призму інклюзивності, під якою розуміється здатність галузі забезпечувати рівний доступ до участі в цифровій економіці незалежно від статі, віку, місця проживання, соціального статусу або форми зайнятості. Інклюзивний розвиток ІТ-сфери охоплює не лише гендерну рівність, а й доступ до цифрової інфраструктури, ІТ-освіти, можливості самозайнятості через ФОП-модель, а також подолання регіональних диспропорцій у доступі до цифрових сервісів та економічних можливостей.

Питання інклюзивності набуває особливого значення в умовах війни, коли релокація компаній, мобільність спеціалістів, зростання попиту на дистанційну форму роботи та активізація стартап-екосистеми створюють нові можливості для залучення в ІТ сферу молоді,

Таблиця 2

Рівень середньомісячної заробітної плати в ІТ-секторі України у 2016–2024 рр.
(у порівнянні з середнім рівнем по економіці)

Показники	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022*	2023	2024
У середньому по економіці	5183,0	7104,0	8864,6	10496,8	11591,2	14014,2	14577,3	17441,6	21473,4
Інформація та телекомунікації	9530,0	12018,0	14276,1	17542,6	19888,2	25530,2	27197,8	37946,1	52457,1
У відсотках до середньої ЗП по економіці	183,9	169,2	161,0	167,1	171,6	182,2	186,6	217,6	244,3
Середньомісячна ЗП працівників ІТ сектору, дол. США	373,0	451,9	524,8	678,7	737,8	935,6	840,9	1037,5	1306,5

Джерело: сформовано авторами за даними Державної служби статистики України [8]

жінок, внутрішньо переміщених осіб, людей з інвалідністю. Як зазначено в дослідженні Лісіка та Моряк, понад 64% релокованих ІТ-фахівців – жінки, а до ринку активно приєднуються світчери, які змінюють професію на користь ІТ, переважно завдяки онлайн-освіті та гнучким форматам зайнятості [2].

Інклюзивний підхід розглядається як стратегія забезпечення соціальної згуртованості, фінансової рівноваги та сталого регіонального зростання. В умовах децентралізації, воєнної нестабільності та цифрової трансформації інтеграція ІТ-підприємництва в інклюзивну модель розвитку дозволяє використовувати цифрові інструменти як соціальний ліфт. Це забезпечує залучення вразливих груп населення через доступ до ІТ-освіти, дистанційної зайнятості та самозайнятості, сприяючи регіональній стабільності та зменшенню соціально-економічних диспропорцій [7].

Інклюзивність розвитку ІТ-індустрії постає не лише як соціальна потреба, а як передумова забезпечення стійкості національної економіки. ІТ-сектор уже сьогодні виконує функцію стабілізатора – не лише у фінансовому, а й у соціальному сенсі. Як свідчить аналітика, саме ІТ-сфера є однією з небагатьох галузей, здатних поєднати економічну ефективність з інклюзивністю, через моделі гнучкої самозайнятості, дистанційної роботи, кластерного співробітництва, а також активної взаємодії з освітніми установами. Цифровий сектор – завдяки своїй гнучкості, мобільності та орієнтації на знання – має значний потенціал для залучення соціально вразливих груп населення. Практика цифрових медіаінструментів для забезпечення інтеграції людей з інвалідністю в соціум – як-от адаптивні платформи та онлайн-мапи інклюзивності – демонструє високий потенціал зі збереження доступності цифрових послуг [11].

Цифрова трансформація виступає активним агентом соціально-економічних змін в Україні. Навіть в умовах війни держава активно використовує цифрову інфраструктуру – наприклад, застосунок «Дія» – для підтримки економічної активності та соціальної включеності населення. Аналіз показує, що регіони з вищим рівнем цифровізації демонструють нижчі показники безробіття та більшу економічну стійкість [12].

Відповідно до концепції Digital Inclusion, інклюзивна цифрова економіка передбачає не лише широке охоплення цифрових інструментів, а й забезпечення доступу до навичок і підтримки для соціально вразливих груп –

ветеранів, людей з інвалідністю, жінок, представників малих міст.

Динаміка розвитку ІТ-підприємництва в Україні відображає трансформацію економічних моделей та відкриває нові можливості для залучення до ринку праці ветерани, кількість яких в Україні на сьогодні перевищує 1,2 мільйона осіб, у тому числі близько 800 тисяч учасників бойових дій (табл. 3). У 2024 р. частка ветеранів серед отримувачів послуг центрів зайнятості зросла до 2,5 % (порівняно з 0,9 % у 2023 р.), однак понад половина осіб цієї групи (57,1 %) досі не звертається за допомогою до державних інституцій, що свідчить про існування бар'єрів на шляху їх професійної інтеграції [13].

Таблиця 3

Показники звернення ветеранів до державної служби зайнятості у 2023–2024 рр.

Показники зайнятості	2023	2024
Кількість ветеранів, які звернулися до ДЦЗ (тис)	3,6	10,1
Частка ветеранів серед отримувачів послуг ДЦЗ (%)	0,9	2,5

Джерело: сформовано за даними VoxUkraine [13]

Програми підтримки самозайнятості, зокрема грантова ініціатива «єРобота», що передбачає фінансування бізнес-проектів до 1 млн грн, можуть стати інструментом не лише для економічної активізації ветеранів, а й для формування середовища соціально відповідального підприємництва. Розширення таких ініціатив і їх системне включення у політику інклюзивного розвитку сприятимуть ефективнішій інтеграції ветеранів у цифрову економіку.

З огляду на тенденції цифровізації, ІТ-підприємництво в Україні слід розглядати як елемент ширшої трансформації економіки в напрямі цифрової моделі. Цифрова економіка створює нові ринки, формати праці та типи компетентностей, що відкриває можливості для включення соціально вразливих груп за умови подолання освітніх, інфраструктурних та нормативних бар'єрів. Включення ІТ-сектору в політику цифрової інклюзії є ключовим кроком для забезпечення рівного доступу до цифрових благ і розширення економічної активності населення.

Висновки. Аналіз показав, що ІТ-індустрія України у 2016–2021 рр. характеризувалася інтенсивним зростанням, що супроводжува-

лося розширенням моделі самозайнятості, збільшенням обсягів реалізованих послуг та зростанням кількості суб'єктів підприємництва. Починаючи з 2022 р., на тлі зовнішніх потрясінь, галузь демонструє ознаки структурних змін – зменшення кількості ІТ-ФОПів, перегляд форматів праці, уповільнення темпів розвитку. Разом із тим, зберігається високий рівень оплати праці та економічна привабливість сфери.

У сучасних умовах ІТ-сектор відкриває нові можливості для залучення до економічної діяльності соціальних груп, які раніше

мали обмежений доступ до цифрової економіки. Модель гнучкої зайнятості, дистанційна робота, цифрова освіта та підтримка підприємницьких ініціатив створюють підґрунтя для розширення участі жінок, молоді, ветеранів, людей з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб і мешканців малих громад.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на оцінку рівня інклюзивності ІТ-галузі на регіональному рівні, а також на аналіз соціальних і економічних наслідків переходу від моделі самозайнятості до інших форм організації праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тимошенко Н. Ю., Ронський Б. Ю. Проблеми та перспективи розвитку ІТ-індустрії в Україні. *Економіка і суспільство*. 2018. № 17. С. 384–388.
2. Лісік О., Моряк Т. Аналіз стану ІТ-сектору України в умовах повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67> (дата звернення: 18.05.2025)
3. Магдисюк С. В., Портна О. В. Аналіз функціонування та розвитку ІТ-секторів критичної інфраструктури в економіці країни та регіонів. *Проблеми економіки*. 2024. № 3(61). С. 118–125. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-118-125> (дата звернення: 19.05.2025)
4. Грін О., Петик М., Фецяк С. Сучасні тенденції системи оподаткування ІТ-галузі в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. № 2. С. 17–21. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-3> (дата звернення: 15.05.2025)
5. Захарова О., Настенко О. Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова активізації розвитку ІТ-сфери України. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1. С. 5–15. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.1> (дата звернення: 25.05.2025)
6. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Хомюк Н. Л., Войчук М. В., Савчук А. Ю., Коломечук В. В., Цимбалюк С. М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 514 с.
7. Цимбалюк І. О., Павліха Н. В. Інклюзивна економіка: шлях до соціальної рівності та економічного розвитку: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 320 с.
8. Державна служба статистики України. Діяльність підприємств: статистична інформація. 2025. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2025)
9. YouControl.Market. Аналіз ринку. 2025. URL: <https://youcontrol.market/> (дата звернення: 15.05.2025)
10. Інполітова І. Скільки айтівців в Україні: рекордна кількість закритих ІТ-ФОПів за рік. *DOU.ua*. 2025, 8 квітня. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2025/> (дата звернення: 21.05.2025)
11. Kostynets V., Kostynets Iu. Digital Media Tools for Accessibility and Inclusion: A Case Study of Ukraine. *Transforming Media Accessibility in Europe*. Open Access. 2024. С. 377–395. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-60049-4_21 (дата звернення: 15.05.2025)
12. Студеннікова І. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України. *Ukrinform*. 2024, 25 вересня. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html> (дата звернення: 22.05.2025)
13. Kolodiziev O., Shcherbak V., Kostyshyna T., Krupka M., Riabovolyk T., Androshchuk I., Kravchuk N. Digital transformation as a tool for creating an inclusive economy in Ukraine during wartime. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. № 22(3). С. 440–457.
14. Khomiuk N., Pavlikha N. Management of sustainable inclusive rural development projects. Information systems in project and program management: Collective monograph edited by I. Linde. European University Press. Riga: ISMA, 2023. P. 163–178.
15. Pavlikha N., Khomiuk N., Demianchuk O., Shelenko D., Sai L., Korneliuk O., Naumenko N., Skorohod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2022. Volume 12, Issue 1, Special XXV. P. 97–104.

REFERENCES:

1. Tymoshenko N. Yu., Ronskyi B. Yu. (2018) Problemy ta perspektyvy rozvytku IT-industrii v Ukraini [Problems and prospects of IT industry development in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*, no. 17, pp. 384–388.
2. Lisyk O., Moryak T. V. (2023) Analiz stanu IT-sektoru Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny [Analysis of the state of the IT sector in Ukraine under full-scale war]. *Ekonomika i suspilstvo – Economics and Society*, no. 55. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-67> (accessed 18.05.2025)
3. Mahdysiuk S. V., Portna O. V. (2024) Analiz funktsionuvannia ta rozvytku IT-sektoriv krytychnoi infrastruktury v ekonomitsi krainy ta rehioniv [Analysis of the functioning and development of IT sectors of critical infrastructure in the economy of the country and regions]. *Problemy ekonomiky – Problems of Economy*, no. 3(61), pp. 118–125. Available at: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2024-3-118-125> (accessed 19.05.2025)
4. Hrin O., Petyk M., Fetsiak S. (2023) Suchasni tendentsii systemy opodatkuvannia IT-haluzi v Ukraini [Modern trends in the taxation system of the IT sector in Ukraine]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys – Ukrainian Economic Journal*, no. 2, pp. 17–21. Available at: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-2-3> (accessed 15.05.2025)
5. Zakharova O., Nastenka O. (2023) Stratehichne partnerstvo biznesu ta osvity yak umova aktyvizatsii rozvytku IT-sfery Ukrainy [Strategic partnership between business and education as a condition for the development of Ukraine's IT sector]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and Organization of Management*, no. 1, pp. 5–15. Available at: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2023.1.1> (accessed 25.05.2025)
6. Pavlikha N. V., Tsymbaliuk I. O., Khomiuk N. L., Voichuk M. V., Savchuk A. Yu., Kolomechuk V. V., Tsymbaliuk S. M. (2022) Bezpeka staloho rozvytku rehioniv ta terytorialnykh hromad Ukrainy na zasadakh inkluzivnoho zrostannia [Security of sustainable development of regions and territorial communities of Ukraine on the basis of inclusive growth]. Luts'k: Vezha-Druk. (in Ukrainian)
7. Tsymbaliuk I. O., Pavlikha N. V. (2023) *Inkluzyvna ekonomika: shliakh do sotsialnoi rivnosti ta ekonomichnoho rozvytku* [Inclusive economy: the path to social equality and economic development]. Luts'k: Vezha-Druk. (in Ukrainian)
8. State Statistics Service of Ukraine. (2025) Diialnist pidpriemstv: statystychna informatsiia [Enterprise activity: Statistical information]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 10.05.2025)
9. YouControl.Market. (2025) Analiz rynku [Market analysis]. Available at: <https://youcontrol.market/> (accessed 15.05.2025)
10. Ippolitova I. (2025, April 8) Skilky aityvtstv v Ukraini: rekordna kilkist zakrytykh IT-FOPiv za rik [How many IT specialists are there in Ukraine: Record number of closed IT-FOPs in a year]. DOU.ua. Available at: <https://dou.ua/lenta/articles/how-many-devs-in-ukraine-2025/> (accessed 26.06.2025)
11. Kostynets V., Kostynets Yu. (2024) Digital media tools for accessibility and inclusion: a case study of Ukraine. In *Transforming Media Accessibility in Europe* (pp. 377–395). Springer. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-60049-4_21 (accessed 15.05.2025)
12. Studennikova I. (2024, September 25) Rynok pratsi v umovakh viiny: demografichni vyklyky dla Ukrainy [Labor market in wartime: demographic challenges for Ukraine]. *Ukrinform*. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demografichni-viklyki-dla-ukraini.html> (accessed 22.05.2025)
13. Kolodiziev O., Shcherbak V., Kostyshyna T., Krupka M., Riabovolyk T., Androshchuk I., Kravchuk N. (2024) Digital transformation as a tool for creating an inclusive economy in Ukraine during wartime. *Problems and Perspectives in Management*, 22(3), 440–457.
14. Khomiuk N., Pavlikha N. (2023) Management of sustainable inclusive rural development projects. In I. Linde (Ed.), *Information systems in project and program management: Collective monograph* (pp. 163–178). Riga: European University Press.
15. Pavlikha N., Khomiuk N., Demianchuk O., Shelenko D., Sai L., Korneliuk O., Naumenko N., Skorohod I., Tsymbaliuk I., Voichuk M. (2022) Economic assessment of inclusive development of territorial communities within rural areas: a case study of Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 12(1), XXV, 97–104.